

Doğaçlama Bir Müzik Türü: Caz

Caz, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan bir müzik türü. Bildiğimiz diğer müzik türlerinden birçok farklı özelliği olan caz hakkında bir şeyler öğrenmeye ne dersiniz?

Cazın temelini Afrika'dan Kuzey Amerika'ya çalıştırılmak üzere götürülen Afrikalıların halk müziği oluşturur. Afrikalıların karmaşık ritimlerden oluşan halk müziği, zaman içinde çok sesli Avrupa müziğinden etkilenmiş. Böylece ortaya diğer birçok müzik türünün kurallarına uymayan, özgün bir müzik türü çıkmış. Başlangıçta caz müzisyenlerinin önem verdiği konular Amerika'ya götürülen Afrikalıların yaşadıkları sıkıntılar olmuş. Caz bir dünya müziği olmaya başladıkça işlediği konular da değişmiş.

İlk caz müzisyenlerinin çoğu müzik okullarında eğitim almamış ve bu müziği çalmayı deneme yanılma yöntemiyle öğrenmişler. Böylece cazın en belirgin özelliği de çoğunlukla doğaçlama olması, yani yazılı bir notadan değil, o sırada içten geldiği gibi çalınması olmuş. Bu nedenle bir caz eserini her müzisyen kendine özgü bir şekilde çalar. Bunun sonucunda aynı caz eserinin her yorumu farklı olur.

İlk caz müzisyenlerinin modern orkestra algılarını bulma olanağı kısıtlıydı. Bu nedenle cazın ilk yıllarında müzisyenler kendi algılarını kendileri yapmak zorunda kaldılar.

Ünlü davulcu Warren Dodds, ilk davulunu büyük bir yağ tenekesinden, bagetleriniyse bir sandalyenin parçalarından yapmış.

Buddy Bolden kornetinde susturucu yani ses kısıcısı olarak Hindistan cevizi kabuğu ve tuvalet pompası kullanıyordu.

Müzikal sesleri simgeleyen işaretlere nota denir. Perde, seslerin kalınlık ya da incelik derecesine verilen addır. Bazı müzik aletlerinde bu ses derecelerini sağlamak için parmaklarla basılan yerler vardır. Bu tür çalgılara perdeli algılar denir. Perdeli çalgılarda sesler belirli notalarda çıkarılabilir.

Bazı çalgılarda perde yoktur. Örneğin gitarlar genellikle perdelidir. Ancak caz müziğinde perdesiz gitarlar da kullanılır. Keman ve viyolonsel gibi yaylı algılarsa genellikle perdesizdir. Bu çalgılarla notalar arasında kalan sesler de çıkarılabilir. Özellikle blues türünde ara sesler sıklıkla kullanılır.

Caz müziğinin gelişiminde çeşitli müzik türleri etkili olmuş. İşte bunlardan bazıları!

Ragtime

Bu türde melodiler düzensiz bir tempoda çalınır. Ragtime müzisyenleri genellikle piyano kullanırlar. Doğaçlama özelliği bu türde az görülür. En önemli temsilcilerinden biri Scott Joplin'dir.

New Orleans

Bu türde caz orkestraları ve doğaçlama büyük önem kazanmıştır. Orkestralarda kornet, trompet, klarnet ve trombon gibi nefesli çalgılar sıklıkla kullanılmıştır. Louis Armstrong ve Jelly Roll Morton bu türün en önemli temsilcileri sayılır.

Bebop

Modern müzik türlerinden biridir. Uzun soloların ve belirli bir ritmi olmayan karmaşık ezgilerin kullanıldığı bir türdür. Çalma tekniğine çok önem verilmiştir. En önemli temsilcilerinden biri Charlie Parker'dır.

Caz müzisyenlerinin sözcükleri hecelere bölerek ya da tamamen anlamsız sesler çıkararak yaptıkları doğaçlama tekniğine "scat singing" denir. Bu teknikle, caz müziğinde önemli olan şeyin sözcükler değil, notalar olduğu vurgulanmak istenir. Louis Armstrong ve Ella Fitzgerald bu tekniği başarıyla uygulamışlardır.

Blues

Amerika'ya götürülen Afrikalıların tarlalarda çalışırken söyledikleri halk müziğinden doğmuştur. Genellikle halkın umutlarını ve yaşadığı hüznü anlatır. Bu türün en önemli özelliklerinden biri ses kaydırmalarıyla elde edilen ve mavi notalar olarak bilinen ara notaların kullanılmasıdır. Buddy Bolden ve Joe Oliver bu türün ünlü temsilcilerindendir.

Swing

Swing daha çok dans müziği olarak anılır. Bu türde "big band" olarak da bilinen büyük orkestralar kurulmuştur. Doğaçlamalar azalmıştır. Bu türün en önemli temsilcilerinden biri Duke Ellington'tır.

Caz müzik denince akla gelen birçok ünlü müzisyen var. İşte bunlardan bazıları.

Joe Oliver

"King" Oliver olarak da bilinen müzisyen, 1881 yılında ABD'de dünyaya geldi. Genç yaşlarda kornet çalmaya başladı ve kendi müzik grubunu kurdu. Cazın ustalarından biri olan Joe Oliver, Louis Armstrong'un müzik eğitmenliğini yaptı.

Louis Armstrong

1901 yılında ABD'de dünyaya geldi. Kornet ve trompet çalmadaki ustalığıyla tanınan Louis Armstrong, cazın sevilmesinde önemli bir rol oynadı.

Duke Ellington

1899 yılında ABD'de dünyaya gelen müzisyen elli yıldan uzun bir süre kendi caz orkestrasını yönetti. Cazın Avrupa'ya yayılmasında önemli bir rolü oldu.

ABD'nin New Orleans kentinde bulunan Louis Armstrong Parkı'ndaki Buddy Bolden heykeli.

Buddy Bolden

Buddy Bolden 1877 yılında ABD'de doğdu. Kendi caz grubunda kornet çalan Bolden'in günümüze kalmış ses kaydı yoktur. Bolden, New Orleans türünün ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Cazın bugünkü hâlini almasındaki en etkili sanatçılardan biri olmuştur.

Scott Joplin

1867'de ABD'de dünyaya gelen besteci. Ünlü bir piyanist olan Joplin, caz şarkılarının yanı sıra iki opera da bestelemiştir.

Dinah Washington

1924'te doğan ABD'li şarkıcı, bluesun öncülerindendir. Aynı zamanda çok başarılı bir piyanisttir.

Ella Fitzgerald

1917'de ABD'de dünyaya gelen şarkıcı sesini çok iyi kullanır. Doğaçlamalarda da çok başarılı olan şarkıcı aynı zamanda bir piyanisttir.

